

MORGENDIENST

zondag 11 oktober 2020, 23^e zondag na Pinksteren
Oogstdankdienst. Online-kerkdienst
Grote Kerk, Wildervank
voorganger: ds. Marien Grashoff

Welkom

DIENST VAN VOORBEREIDING

Zingen : *Psalm 67*: 1, 3

Moment van stilte

Groet

Moment voor de kinderen¹

Gebed voor de wereld

²God,
in wiens hart liefde is en gerechtigheid,
toon ons vandaag wie wij moeten liefhebben
en wat wij moeten aanvechten of veranderen
opdat uw wil geschiedt op aarde.

Vermeerder onze hoop,
verjaag onze apathie;
spreek tot onze verbeelding
en verdiep onze toewijding,
totdat wij tekens worden van uw koninkrijk
waarvoor wij met anderen samen bidden.

Zo bidden wij
door Christus onze Heer.
Amen.

Bemoediging

³Wij komen samen voor u, God,
EN WE BRENGEN MET ONS MEE
ONZE NOOD
EN DE NOOD VAN DE WERELD.

Wij komen naar u,
omdat u in Jezus naar ons komt,
OMDAT U UIT ERVARING WEET
WAT HET IS OM MENS TE ZIJN.

¹ Met een verwijzing naar TikTok Tammo en schone lied 'Dikke Bak Met Bietn'. Zie [YouTube](#).

² Morgengebed voor maandag; *Iona Abbey Worship Book* (2017), p67.

³ *Opening responses* voor de Service of Prayers for Healing, *Iona Abbey Worship Book* (2017) pag. 110, vrij vertaald.

We komen met ons geloof
en onze twijfel,
WE KOMEN MET ONZE HOOP
EN ONZE VREES.

We komen zoals wij zijn,
omdat u ons hebt genodigd,
OMDAT U ONS HEBT BELOOFD
U NOOIT VAN ONS AF TE KEREN.
AMEN.

Muziek : 'De rivier'⁴

DIENST VAN HET WOORD

Gebed van de zondag

Lezing uit het Oude Testament : Spreuken 6,6-11⁵

Muziek : 'Lied van Noach' (Stef Bos)⁶

Lezing uit het Evangelie : Markus 4,26-34⁷

Acclamatie

Voor uw Woord in de Schriften,
voor uw Woord in ons midden,
voor uw Woord in ons hart,
DANKEN WIJ U, O GOD.

Zingen : 'Wil je wel geloven' (ELB 469)

Preek

We vieren dit jaar een oogstdankdienst in plaats van de dankdag voor gewas en arbeid. Bid- en dankdagen zijn er altijd geweest vanaf de middeleeuwen. De provinciale synode van Overijssel verordende in 1658 "dat op den eersten Donderdag in September weder een Generale Dankdag voor de veelvoudige verkregen zegeningen en weldaaden zal worden gecelebreert". Inmiddels doen we dat op de eerste woensdag in november. Maar dit jaar vanwege de coronamaatregelen dus niet.

Maar waarom zouden we danken voor de oogst, of voor het werk dat we hebben gedaan? Dat komt toch allemaal uit onze eigen handen en daar hebben we toch geen bijzondere machten voor nodig?

Onze westerse cultuur is heel erg materialistisch geworden. We denken dat we alle groeiprocessen op het land of in dieren helemaal kunnen begrijpen en controleren. Ook de productie van voedsel is iets dat we van begin tot eind in de hand denken te hebben. Heel soms blijkt het tegendeel, maar dat vergeten we zo snel mogelijk.

⁴ Zie [YouTube](#).

⁵ [Naardense bijbel](#) (2014) – iets bewerkt; strofenindeling volgens J. Fokkelman.

⁶ Als duet ook op [YouTube](#).

⁷ [Nieuwe bijbelvertaling](#) (2014) – iets bewerkt.

De productie van Brinta⁸ in Foxhol moest vijftientig jaar geleden volledig worden stilgelegd, omdat er in de productielijn een bacterie zat die men maar niet onder controle kon krijgen. Sinds mijn kinderjaren at ik iedere morgen een bord Brinta, onze kinderen zijn er groot mee geworden, maar ineens was het weg. Helemaal weg. Een schok.

We herinneren ons vast nog een reeks rampen met varkenspest, gekke koeienziekte, vogelgriep, Q-koorts, salmonellabesmettingen of dioxinen in het vlees. En iedere boer heeft eigen herinneringen aan ziekten in het gewas of het vee. Steeds weer blijkt dat onze controle over ons voedsel tekortschiet of gewoon ontbreekt.

Soms is ook gewone voedselproductie een proces dat kan mislukken. De lekkerste kazen rijpen dankzij schimmels, maar dat kan helemaal foutgaan als er een bacterie bijkomt. Bierbrouwen is een natuurlijk proces, maar een hele ketel vol brouwsel kan bij het gisten zuur worden. En het nauwkeurig verdunnen en mengen van whiskydestillaat is sowieso een proces dat een beetje toverkunst vereist.

-

We doen alsof het eten en drinken vanzelf op onze tafel belandt, maar dat is zeker niet zo. Enige dankbaarheid dat een proces goed verlopen is, is altijd op haar plaats. Evenals verwondering over wat schijnbaar eenvoudige grondstoffen voor heerlijks en gezonds kunnen voortbrengen.

Maar is dat de dankbaarheid van oogstdankdag? Dankbaar zijn dat het weer goed gegaan is en dat we voldoende hebben? Als dat alles is, zou het echt te mager zijn.

Bijbelse dankbaarheid voor ons dagelijks brood en voor ons vermogen om te werken gaat dieper. Het heeft te maken met onze basishouding en onthult onze zwakheden. Het grijpt vooruit naar de voltooiing van de schepping, naar het koninkrijk van God.

-

De wijsheid uit Spreuken werd ons op de Gereformeerde Lagere School in Sliedrecht ingeprent iedere keer dat we te laat kwamen. 'Spreuken zes vers zes,' zei meester Lanser streng. En jij antwoordde braaf: 'Ga tot de mier, gij luiaard, ziet hare wegen en wordt wijs.'

Die wijsheid is heel praktisch. Zorg dat je op tijd je voedsel verzamelt en dat je het goed bewaart. Verslaap je dag niet, maar gebruik je tijd nuttig. Denk vooruit en wees voorbereid. Praktische wijsheid.

Tegelijk zit er meer in dan dat. Het gaat niet zomaar om een typisch calvinistisch werkethos. Altijd hard werken, nooit klagen en spaarzaam leven. Want deze wijsheid gaat eerder daarover, dat we dankbaar mogen zijn voor de mogelijkheden die we hebben meegekregen. Voor de een betekent dat inderdaad heel hard werken, maar een ander kan gewoon minder aan. Voor de een betekent het voorop lopen, voor een ander juist volgen. Maar beiden mogen even dankbaar zijn voor wat hun aan gaven is gegeven.

⁸ Waarschijnlijk [het meest Nederlandse ontbijt](#).

-

En dan komen we meteen bij een tweede, heel belangrijke kant van dankbaarheid. Ieder mag dankbaar dat er altijd genoeg is. Genoeg voor iedereen. Juist ook voor degenen die niet zo goed of hard kunnen werken, juist ook voor de armen en kwetsbaren. Want het bijbels perspectief van dankbaarheid gaat uiteindelijk over het koninkrijk van God.

Dankbaarheid is niet dat je tevreden bent over wat je allemaal hebt. Dankbaarheid gaat over genoeg voor iedereen. En dat genoeg gaat in de eerste plaats gewoon over dagelijks brood, over eten en drinken.

Wij lezen er heel gemakkelijk over heen, maar de bijbel, Oude en Nieuwe Testament, zitten vol met geboden voor de landbouw en met beeldspraak die is ontleend aan akkerbouw en veeteelt.

De Talmoed, de grote verzameling van rabbijnse uitleg bij de Torah, is verdeeld in zes boeken. Het eerste daarvan heet *Zera'iem* en dat betekent 'Zaden'. Het is helemaal gewijd aan alles dat te maken heeft met landbouw. Uiteraard de geboden over hoe je met akkerbouw of veeteelt omgaat, maar daar horen onverbrekkelijk bij de geboden over armenzorg, het sabbatsjaar en het jubeljaar. Het land en de grond zijn van fundamenteel belang om te zorgen dat ieder krijgt wat nodig is.

En dat is in onze economie anders geworden. Wat de grond opbrengt wordt bij ons gemeten in geld. En wat niet genoeg geld opbrengt op de veiling, gaat de verbrandingsoven in als biobrandstof. Pakweg de helft van het voedsel verdwijnt zo, terwijl miljoenen honger hebben. We hebben overduidelijk een probleem met het rechtvaardig verdelen van voedsel.

-

Wanneer Jezus gelijkenissen geeft over het koninkrijk van God, vertelt hij over de zaaier en over het mosterdzaadje. Bijzonder aardse beelden voor Gods koninkrijk. Dat koninkrijk is dan ook geen verre hemelse belofte, maar het beeld van hoe de aarde en de mensenwereld in elkaar zouden moeten zitten.

De zaaier in de gelijkenis weet hoe het gaat. Hij zaait en dan wacht hij af. Het zaad zal zelf kiemen, wortelen en uitgroeien. Maar zodra het gerijpt is, gaat hij aan het werk voor de oogst. Het is een prachtig beeld van afwachten en verwachten, plus het noodzakelijke werk op de tijd dat dat noodzakelijk is. Wat de schepping vanzelf voortbrengt en wat de mens daarvan oogst gaan naadloos over in elkaar. Zo is Gods koninkrijk: God geeft en werkt en de mens werkt mee.

Het vertrouwen dat de zaaier heeft in het zaaigoed, wordt nog extra benadrukt in het beeld van dat mosterdzaadje. Buitengewoon klein, maar kijk eens wat daaruit groeit! Net zo belangrijk als de arbeid van de zaaier, is diens vertrouwend afwachten.

-

Dat laatste is voor ons misschien wel het moeilijkste. Wij willen graag iedere stap zelf controleren en niets afwachten. Maar wie durft te leven uit dankbaarheid, durft ook te vertrouwen op dat wat de schepping zelf tot stand brengt. Vaak weten we niet eens meer wat die schepping zelf kan en denken wij dat het zonder onze inspanning niets kan worden.

Maar we moeten de juiste balans vinden tussen het nodeloos en vruchteloos lanterfanten van de luiaard uit Spreuken en het in vertrouwen afwachten van de zaaier. Niet rondhangen zonder goed op te letten wat er gebeurt, maar wel durven wachten tot de aarde doet wat ze zelf kan. En dan de vruchten plukken.

Om die vruchten gaat het in het koninkrijk van God. Concrete vruchten van de grond en van ons werk, maar ook 'geestelijke vruchten' zoals vreugde en gemeenschap, gerechtigheid en vrede. In de bijbel hangen aards en hemels altijd met elkaar samen. Omdat er voor iedereen genoeg is.

-

Oogstdankdienst. We zijn dankbaar dat de aarde haar vruchten voortbrengt en dat wij daaraan mogen meewerken. Ik wil besluiten met het klassieke dankgebed dat mijn opa altijd zei aan tafel (maar dan half zo snel als hij het zei). Daarin zijn precies die beide kanten, het aardse voedsel en het geestelijke, samengebracht:⁹

*O Heer, wij danken u van harte,
voor nooddrift en voor overvloed;
waar menig mens eet brood der smarte,
hebt gij ons mild en wel gevoed;
doch geef, dat onze ziele niet
aan dit vergankelijk leven kleve,
maar alles doe, wat gij gebiedt,
en eindelijk eeuwig bij u leve.*

Amen.

Meditatief orgelspel

DIENST VAN HET ANTWOORD

Gebeden

¹⁰'Dank God onder alle omstandigheden,'
zegt uw apostel, Heer,
dus dat gaan we doen.

We danken U voor eten en drinken,
een warm huis, een zacht bed;
Heer, het is crisistijd en we komen niets tekort.

⁹ Gezang K uit de bundel *Enige gezangen*.

¹⁰ Een gebed van Wim Houtman, in het *Nederlands Dagblad* van zaterdag 31 oktober 2020.

We danken voor vruchtbare grond,
voor bacteriën, schimmels en wormen
en dat je iets zaait, je wacht en het komt boven de grond.
Voor regen, voor zonlicht, voor bijen.
Voor boeren en alles wat zij weten en bedenken,
voor chauffeurs, inpakkers en vakkenvullers.
Voor geuren, kleuren en smaken.

We danken, Heer, voor liefde en vriendschap,
voor mensen die aan ons denken:
een kaartje, een telefoontje, een bericht.
We danken voor vrijheid, waardoor
sommige mensen ook de meest onzinnige dingen kunnen roepen.
We danken voor iedereen die er intussen
gewoon het beste van maakt.
Voor iedereen die met een boogje om ons heen loopt.
Voor onvermoeibare - zo lijkt het - werkers in de zorg.
Voor de overheid, die ons wil beschermen.
Voor onderzoekers die een vaccin proberen te vinden.
Voor nieuwsmedia die een eerlijk verhaal vertellen,
voor televisie en series die afleiding geven.
We zijn dankbaar dat het in de ziekenhuizen
nu al beter gaat dan in het voorjaar.
Dat het virus in China weer weg lijkt te zijn.

We danken, lieve God, dat we U kennen,
uw hand om ons leven,
uw voetstap naast ons op weg.
We danken voor broden en vissen en wijn.
Wij danken, God, voor wie U bent;
grote dingen hebt U ons beloofd.

In stilte gedenken wij hen
van wie wij weten
dat ze ons nodig hebben
om hen te gedenken.
(Stilt gebed)

Onze Vader

Zingen : Lied 718

Zegen